

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

DIJANA ŠPIRIĆ

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

DAVČNE UTAJE DDV PRI TRGOVINI Z AVTOMOBILI

Ljubljana, avgust 2009

ŠPIRIĆ DIJANA

IZJAVA

Študentka Dijana Špirić izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Simona Čadeža, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 29.07.2009

Podpis: _____

KAZALO

<i>UVOD</i>	<i>1</i>
<i>1 DAVEK NA DODANO VREDNOST</i>	<i>2</i>
<i>2 UTAJA DAVKOV</i>	<i>2</i>
2.1 Vzroki in motivi za davčno utajevanje.....	<i>3</i>
2.2 Vrste davčnih utaj.....	<i>4</i>
2.2.1 Davčne utaje pri DDV	<i>5</i>
2.3 Davčni vrtiljak.....	<i>7</i>
<i>3 PRIMERI DAVČNIH UTAJ PRI TRGOVANJU Z AVTOMOBILI</i>	<i>11</i>
3.1 Primer EU: Sodba sodišča ES C-146/05, primer Collège	<i>12</i>
3.2 Primer Slovenija: Avto Moto Černe.....	<i>15</i>
3.3 Primer DDV utaj pri rabljenih avtomobilih.....	<i>18</i>
<i>4 BOJ PROTI DAVČNIM UTAJAM</i>	<i>19</i>
<i>SKLEP</i>	<i>21</i>
<i>LITERATURA IN VIRI</i>	<i>22</i>

KAZALO SLIK

Slika 1: Poenostavljena shema davčnega vrtiljaka.....	8
Slika 2: Število vozil konec leta in število prvih registracij, Slovenija, 1998-2008	12
Slika 3: Poenostavljena shema poteka poslovanja v primeru Collèe	12
Slika 4: Poenostavljena shema davčnega vrtiljaka v primeru Avto Moto Černe.....	16
Slika 5: Poenostavljena shema utaje davka pri rabljenih vozilih.....	18

UVOD

Davek na dodano vrednost (v nadaljevanju DDV) je vrsta davka od prometa nepremičnin, storitev in proizvodov ter je sinonim davčne zakonodaje EU. Je denarna dajatev, ki jo morajo z zakonom določeni subjekti plačati. Zakon o DDV je bil v Sloveniji uveljavljen leta 1999 in je temeljil na šesti smernici, ki je bila leta 2007 v celoti nadomeščena.

Davčne utaje se pojavijo, ko je pri davčnih zavezancih bolj ali manj prisoten odpor do plačevanja davkov. Utaj se poslužujejo z namenom, da se izognejo plačilu DDV, zato posledično izbirajo poti, ki jim prinašajo večjo premoženjsko korist.

Obstajajo različne vrste davčnih utaj, med najbolj razširjenimi izmed vseh pa je davčna utaja tipa davčni vrtiljak. Pri davčnem vrtiljaku gre večinoma za dobave iz ene države EU v drugo državo članico. Na namembnem kraju se blago preproda, pri čemer se uveljavljajo vstopni davki, izstopni pa s strani slamnatih mož niso plačani.

Namen države in davčnih organov je zmanjšati razširjenost davčnih utaj, ki segajo na vsa področja poslovanja ter razne sektorje opravljanja različnih vrst dejavnosti. Utajevanje davkov predstavlja tako v Sloveniji kot v Evropi pereč problem in glede na to, da je Slovenija vstopila v EU šele pred kratkim, se proti tovrstnim težavam ne bori najbolj uspešno, čeprav je s pomočjo ES sprejela določene ukrepe in jih že uspešno izvaja.

Po mnenju davčnega urada naj bi k davčnim utajam bile podvržene tvegane dejavnosti, kot so gradbeništvo, gostinstvo, trgovanje z naftnimi derivati, mobilnimi telefoni, odpadnimi surovinami in pa seveda motornimi vozili, na katere se bom, kar se tiče polemike davčnih utaj, posebej osredotočila v pričujočem diplomskem delu.

Cilj diplomske naloge je bralcu na osnovi primerov Avto Moto Černe, Collée in rabljena vozila, predstaviti, kako poteka utajevanje davka DDV pri trgovanju z avtomobili, kako jih davčni zavezanci izvajajo, zakaj se jih poslužujejo ter kako jih kupec, preden se odloči za poslovanje z določenim dobaviteljem, lahko prepreči. Namen diplomskega dela je na osnovi primerov, ki se dogajajo na evropskem trgu, osvetliti problematiko davčnega utajevanja ter približati samo razumevanje davčnih vrtiljakov.

Vsebina diplomskega dela je razdeljena na tri dele, in sicer v uvodnem delu je predstavitev davka na dodano vrednost, davčnih utaj, vrst utajevanja davkov in podrobna obrazložitev davčnega vrtiljaka, enega izmed najbolj razširjenih vrst davčne utaje. V drugem delu so opisani primeri iz prakse, ki temeljijo na modelu davčnega vrtiljaka, in sicer evropski primer Collée, slovenski trenutno najbolj odmevni primer Černe in pa splošen primer utajevanja davkov pri rabljenih vozilih. V zadnjem delu so opisani boj in prizadevanja davčnih organov proti davčnim utajam, njihovi dosežki ter predlogi za nadaljnja ukrepanja proti tovrstnim goljufijam.

1 DAVEK NA DODANO VREDNOST

Davek je javna denarna dajatev za splošne družbene potrebe, ki se pobira na podlagi davčnih zakonov. Davek na dodano vrednost pomeni, da se pri prometu blaga in storitve obdavči le vrednost, ki je bila v prometu blagu ali storitvi dodana. Drugače povedano je davek z zakonom določena prisilna dajatev, ki jo mora plačati vsak posameznik (Stanovnik, 2008, str. 42). V Sloveniji je bil DDV uveden leta 1999 in je temeljil na šesti smernici Sveta 77/388/EGS. Z uveljavitvijo direktive o DDV 2006/112/ES, je bila šesta smernica v celoti nadomeščena.

Ureditev davka na dodano vrednost je zapletena in zahtevna, z vključevanjem novih evropskih držav v Evropsko unijo pa postaja tudi vedno bolj raznovrstna. Nanjo prav tako močno vpliva globalizacija ter hiter razvoj poslovanja, ki mu zakonodaja na področju DDV komaj sledi. Zakon o davku na dodano vrednost se je v letih od prve objave v uradnem listu večkrat spreminjal. Spremembe in dopolnitve so bile povezane s povečevanjem učinkovitosti pobiranja DDV, druge z zmanjševanjem administrativnih in davčnih bremen davčnih zavezancev, tretje pa so bile uvedene zaradi uskladitve slovenske zakonodaje z zakonodajo EU.

Eno izmed osnovnih načel DDV je načelo nevtralnosti (Prezelj, 2009, str. 7). To pomeni, da ima zavezanec pravico do odbitka celotnega vstopnega davka, ki ga dolguje oziroma plača za blago in storitve, ki jih uporabi za namene tistih transakcij, ki jih opravi neodvisno, v okviru svoje ekonomske dejavnosti, in ki so načeloma obdavčene z DDV.

Iz načela nevtralnosti (Prezelj, 2009, str. 7) izhaja, da imajo pravico do odbitka davčni zavezanci, ki:

- nabavijo blago in storitve, ki so predmet DDV, v okviru svoje ekonomske dejavnosti in
- nabave uporabijo za transakcije, ki so predmet DDV.

Davčni zavezanec je vsaka oseba, ki kjerkoli neodvisno opravlja katerokoli ekonomsko dejavnost, ne glede na njen namen ali rezultat (Zakon o davku na dodano vrednost, 2006).

Ekonomska dejavnost obsega vsako proizvodno, predelovalno, trgovsko in storitveno dejavnost, vključno z rudarsko, kmetijsko in poklicno dejavnostjo, ter izkoriščanjem premoženja in premoženjskih pravic z namenom trajnega doseganja dohodka (Zakon o davku na dodano vrednost, 2006).

2 UTAJA DAVKOV

Pri vseh davčnih zavezancih je ne glede na njihov materialni ter finančni položaj prisoten odpor do plačevanja davkov. Odpor je posledica tega, da davčni zavezanci od države ne dobijo neposredne protidajatve, kar jih posledično motivira, da se poslužujejo davčnih utaj, ki

povzročajo tako socialno kot narodnogospodarsko škodo.

Glede na to, da so davki ena najpomembnejših oblik fiskalnih dohodkov države, so prihodek državnega proračuna, proračuna Evropske skupnosti, ki ne predstavlja plačila za opravljeno storitev ali dobavljeno blago in se plača izključno na podlagi zakonov o obdavčenju, vodijo davčne utaje do izpada dohodkov v državnem proračunu, kar posledično povzroči povečanje davčnih stopenj ali pa uvajanje novih davkov (Bohorič, 2006, str. 33). Davčno utajevanje je pojav, ki izvira predvsem iz konflikta med davkoplačevalci in državo oziroma njenimi organi, zadolženimi za pobiranje davkov. V vseh državah ugotavljajo, da je del proračunskega prihodka prikrit javnim oblastem, tako da je utajevanje davkov za vsako državo zelo nevhvaležno. Utaja davkov je namerno kriminalno dejanje neplačila davkov, saj ko davčni zavezanec ne poroča o dohodkih, ki so obdavčljivi, izvaja nelegalno aktivnost, za katero je kazensko odgovoren oblastem (Sandmo, 2005).

Različni avtorji davčno utajo pojasnjujejo na različne načine (Čokelc, 2007a, str. 2):

- kot kaznivo obliko odpora do davkov, ki pogosto ostaja dlje časa neodkrita
- kot dejanje, ki ga davčni zavezanec stori zato, da zmanjša svojo davčno obvezo
- kot ciljno usmerjeno vedenje davčnega zavezanca, da na podlagi napačnih podatkov prikazuje napačno stanje v svojih obračunih
- kot notranjo naravnost davčnega zavezanca, da namenoma in hote izkazuje napačne podatke oziroma utaja davke.

Pri davčni utaji je odločilnega pomena oddaja davčne napovedi. Le-ta je nepopolna in napačna, v kolikor so izračuni ali preračuni izkazani nepravilno, nepopolno, niso razvidni oziroma niso zajeti v celoti. Z davčno utajo pojasnjujemo napore posameznikov, podjetij in drugih oseb za doseganje utaje davkov s kršenjem zakonov. Davčni zavezanci premišljeno uporabljajo napačne predstavitve ter prikrivajo pravilne podatke z namenom znižanja davčne obveznosti.

2.1 Vzroki in motivi za davčno utajevanje

Osnovni vzroki za davčno utajevanje (Krnec, 1996, str. 6):

- previsoka davčna stopnja,
- slab finančni nadzor,
- nizka davčna morala.

V primeru visokih davčnih stopenj davkoplačevalci iščejo načine za zmanjševanje svojih davčnih obveznosti. Problem previsokega davčnega bremena je večinoma prisoten v vseh državah, saj je le-to posledica potreb države po prihodu iz naslova davkov. Z denarjem pridobljenim od davkov, si država zagotavlja večjo politično moč in izpolnjevanje želja različnih interesnih skupin. Zato običajno zvišuje davčne stopnje in pričakuje večje davčne prihodke. Vendar je pa ekonomski učinek obrnjen, saj zvišanje davčne stopnje ne spodbuja gospodarskega razvoja oziroma lahko vodi do utajevanja davkov (Samuelson, 2002, str. 302). V ekonomski teoriji takšen položaj prikazuje Lafferjeva krivulja, ki kaže, da lahko višja davčna stopnja zmanjša davčne prihodke. Omenjena krivulja razlaga, da so pri ničodstotni in stoo odstotni davčni stopnji davčni prihodki enaki nič. Med tema dvema skrajnostma pa vedno obstajata davčni stopnji, ki prinašata enake davčne prihodke, visoka davčna stopnja na nizko davčno osnovo in nizka davčna osnova na višjo davčno osnovo. V primeru vedno višjih davčnih stopenj narašča tudi odpor do plačevanja davkov, s tem pa rasteta tudi število davčnih utaj in siva ekonomija.

Za pravilno razumevanje davkov ter korektno ravnanje glede DDV v skladu z zakonom je potrebna pravilno naravnana davčna morala (Čokelc, 2007b, str. 3). Davčna morala pomeni notranjo pripravljenost davčnih zavezancev, da svoje davčne obveznosti izpolnijo v skladu s predpisi. Večja davčna morala je prisotna v državah, kjer se javna sredstva uporabljajo gospodarno in kjer se davčno breme pravično porazdeli. Davčna morala izhaja predvsem iz davčne mentalitete. To pomeni, da so davčni zavezanci z negativno davčno mentaliteto mnenja, da so davki kraja njihovega premoženja. Nimajo izoblikovanega smisla za skupnost in delajo le za svojo korist. Problem davčnih kršitev se kaže v tem, da jih ljudje ne zaznajo kot kriminalno dejanje, saj kršitelj ne izgubi moralnega ugleda, pač pa je to znak pretkanosti. Država bi morala ukrepati tako, da bi pozitivno vplivala na notranji odnos davčnih zavezancev do poravnave obveznosti.

Kakovost nadziranja davčnih utaj je odvisna od davčnega organa. Slab davčni nadzor je prisoten v davčnih sistemih, kjer imajo slabo organizirano davčno službo. Problemi se prav tako pojavijo, ko so zakoni preohlapni in pristojnosti davčnih organov preozke. Glede na to, da se v zadnjem času pojavljajo meddržavne davčne utaje, je problem tudi v sodelovanju davčnih organov med državami. V primeru, da države nočejo posredovati podatkov, je delo davčnih organov zelo oteženo.

2.2 Vrste davčnih utaj

Poznamo več kategorij razdelitve davčnih utaj. Razmejujemo jih lahko glede na več faktorjev. Nekateri izmed teh so razmejevanje na (Čokelc, 2007a, str. 4):

- storilca davčne utaje:
 - fizična oseba
 - pravna oseba

- vzrok davčne utaje:
 - malomarnost: Davčna utaja iz malomarnosti nastane, kadar davčni zavezanec ve ali bi moral vedeti, da obstaja davčna obveznost. Za davčnega zavezanca obstaja informacijska obveza poznati davčne obveznosti.
 - pravno nedoločno opredeljene davčne obveznosti: Davčna utaja na podlagi pravno nedoločno opredeljene davčne obveznosti nastane tudi, ko je pravno nedoločno opredeljena davčna osnova.
 - naklepno ravnanje: Naklepna davčna utaja nastane, ko davčni zavezanec ve ali bi moral vedeti, da davčna obveznost obstaja in je kljub temu ne poravna. Pri tem obstaja naklep za pridobitev protipravne premoženjske koristi.
- razkritje
 - sum davčne utaje, odkrita s strani davčnega organa
 - davčna utaja, ki je popolna šele takrat, ko jo prepozna sodišče
 - nerazkrita davčna utaja

2.2.1 Davčne utaje pri DDV

Glede na obseg davčne goljufije in število udeležencev, lahko delimo davčne utaje na enostavne in kompleksne utaje (Čokelc & Franc, 2007c, str. 12).

- **Enostavne metode**

Ena izmed najbolj pogostih oblik enostavne davčne utaje je neevidentiranje prodaje. To se večinoma dogaja pri poslih, kjer se posluje z gotovino ali s končnimi kupci. Zaračunani znesek se ne ujema z dejansko vrednostjo prejetega denarja ali pa se računa za opravljen promet niti ne izda. Tako si davčni zavezanec lahko znižuje svojo davčno obveznost. Obstajajo tudi metode, kot so ustanavljanje podjetij in opredelitev za DDV le zaradi odbijanja vstopnega DDV ali pa navidezno povečanje zneska vstopnega DDV. Pri prvi metodi utajevalec ustanovi podjetje s ciljem premoženjske koristi. Na davčni upravi prijavi navidezno družbo, z namenom pridobitve identifikacijske številke za DDV, vendar pa uporablja ponarejene dokumente. Ena oseba lahko prijavi tudi več davčnih zavezancev, med katerimi nato poteka promet. Pri prodaji obračunavajo ničelne zneske, pri nabavi pa velike zahtevke za vračilo DDV.

- **Kompleksne metode**

Kompleksne metode ponavadi vključujejo večje število udeležencev oziroma sodelujočih pri davčni utaji in ponavadi povzročijo tudi večji proračunski primanjkljaj. Te metode so bolj zapletene in jih je tudi bolj težko odkriti, zato so države na tovrstne goljufije posebej pozorne. V Sloveniji naj bi med vsemi kompleksnejšimi metodami bil najbolj izpostavljen davčni vrtiljak, kateremu se bom bolj podrobno posvetila v nadaljevanju.

- Kraja identifikacijske številke za DDV

pri tej metodi utajevalec uporabi davčno številko nekega drugega zavezanca ter opravlja dejavnost brez registracije za DDV. Storilec nato izgine, ne da bi predložil obračune za DDV. Ko kupec blaga terja plačilo vstopnega DDV, mu davčni organ plačilo zavrne, saj zavezanec uporablja napačno davčno številko na drugi strani pa davčni zavezanec, ki mu je bila davčna številka ukradena, dobi zahtevek za plačilo DDV, ki je bil zaračunan. Pri tem težko dokaže, da gre za neresnične račune, katerih ni izdajal on sam.

- Izkoriščanje plačilno nesposobnih podjetij

pri tej metodi gre za navidezno ali pa resnično finančno nesposobna podjetja. Do goljufij pride, ko sta plačilno nesposobna kupec ali trgovec. V primeru prisilne poravnave kupca ali stečaja, je prodajalec, ki ni dobil plačila, upravičen do zmanjšanja izstopnega DDV, kupec pa ne izgubi pravice do vstopnega DDV. V nasprotnem primeru pa prodajalec, ki ni sposoben plačati svojih obveznosti, DDV ne plača, kupec si ga pa lahko odbije.

- Prodaja terjatev

pri tej metodi davčni zavezanec odstopi terjatve določeni finančni ustanovi. Ko ta denar izterja, zavezanec ni dolžan plačati izterjanega DDV, saj je davčni dolžnik še vedno prodajalec. V primeru plačilne nesposobnosti pa davčne obveznosti praviloma ne more plačati.

- Delo na črno

za tovrstno utajo davka je značilno, da se davka sploh ne obračuna, saj podjetja računa ne izstavljajo, prav tako pa tudi ne dobijo, kar pomeni da DDV ni niti zaveden oziroma določena potrebna dokumentacija ni knjižena

- Ponarejanje listin

pri tej vrsti davčnih utaj gre za poneverbe listin tako, da se spreminjajo prihodki in odhodki, časovni podatki, napačno prenašanje podatkov, napačno stvarno zajemanje, brisanje, pisanje in uničevanje dokumentacije ter napačno knjiženje listin

- Pravne poneverbe

med pravne poneverbe sodijo predvsem navidezni posli in navidezno poslovanje, in sicer z namenom pokazati davčnemu organu stanje, ki se razlikuje od dejanskega

- Neupravičeno odbijanje vstopnega DDV novoustanovljenih podjetij

v tem primeru se podjetja le registrirajo in izkažejo visoke ustanovitvene stroške. S ponarejanjem listin prejetih računov zahtevajo vračilo vstopnega DDV, nato pa sledi likvidacija podjetja

- Sistemske goljufije oziroma davčni vrtiljak

ena izmed najpogostejših utaj davka na dodano vrednost je davčni vrtiljak oziroma »missing trader«. Pri tej vrsti utajevanja ponavadi sodeluje več držav članic Evropske Unije, ki sistemsko utajo povzročajo z pogostimi nakupi in prodajo med davčnimi zavezanci EU. Utaja deluje na principu zahtevkov vračila DDV, ki v verigi nikoli ni bil vplačan.

2.3 Davčni vrtiljak

Problem sistemskih utaj davka na dodano vrednost je v Sloveniji množično začel ob vstopu Slovenije v EU, saj se je z vstopom sprostil prost pretok blaga in storitev, s čimer je bil odpravljen nadzor blaga in storitev na mejah držav članic. S podobnimi težavami se srečuje vsa Evropa, zato Evropska komisija že razpravlja o spremembah obstoječega sistema DDV (Lukač, 2009, str. 1).

V strokovni terminologiji imenujemo sistemske oziroma organizirane davčne utaje DDV »davčni vrtiljak« oziroma »missing trader« utaje. Za »missing trader« podjetje se pojavlja tudi izraz »neplačujoči gospodarski subjekt«, »slamnati mož« ali pa »izginuli trgovec« (Simič, 2009, str. 5).

Pri davčnem vrtiljaku gre za izkoriščanje sistema obdavčitve z DDV v obliki ponavljajočih se resničnih ali navideznih nakupov in prodaj med sodelujočimi davčnimi zavezanci, od katerih je eno vedno »missing trader« podjetje. To je gospodarski subjekt ali družba, ki je registrirana kot davčni zavezanec za DDV, ki z goljufivim namenom pridobiva blago ali storitve ali to simulira, brez plačila DDV (pridobitev blaga znotraj EU) in dobavljajo to blago ali storitve z obračunanim DDV, vendar pa dolgovanega DDV ne plačajo davčni upravi (Bernik, 2008, str. 20).

Običajno gre za navidezna podjetja, ki so si z lažno izjavo, da bodo začela opravljati gospodarsko aktivnost, pridobila veljavno identifikacijsko številko za namene DDV, ki jo potem zlorabijo za namene davčne utaje. Tovrstne družbe ponavadi vodijo tako imenovani »slamnati« direktorji, osebe, ki so vodene s strani drugih oseb in dejansko same ne opravljajo funkcije zakonitega zastopnika družbe in ne sklepajo poslov po svoji volji, temveč po navodilu drugega izdajajo račune, na podlagi katerih prejemniki teh računov uveljavljajo odbitek vstopnega DDV. V praksi »missing trader« družba pomeni samo davčno številko, brez premičnega oziroma nepremičnega premoženja, z odprtim transakcijskim računom, na katerega prejemniki računov nakazujejo denarna sredstva, ki se potem z računa dvigujejo z gotovinskimi dvigi, pri čemer se navedena

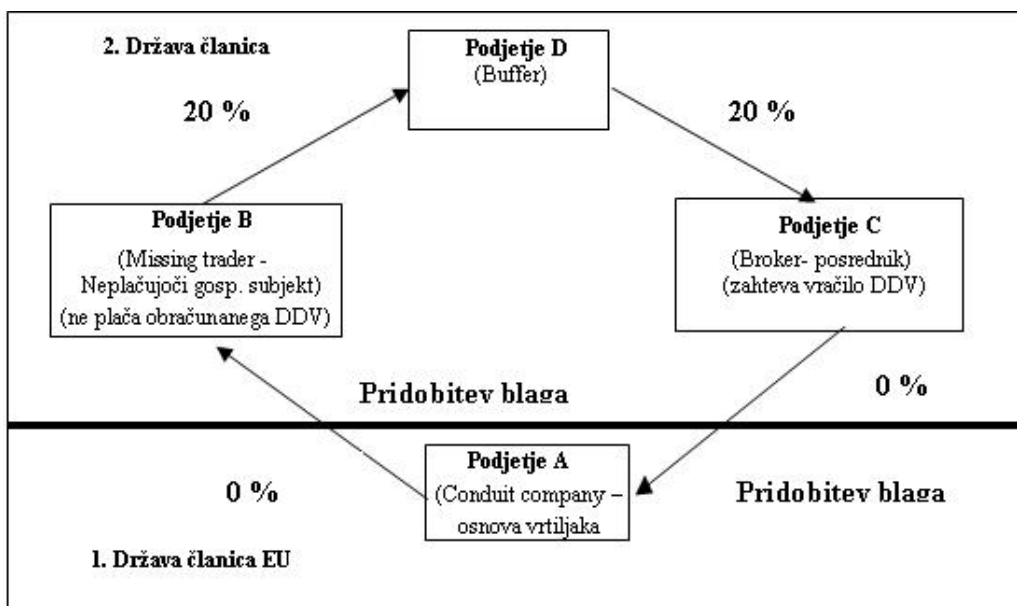
gotovina ne uporabi za poslovanje družbe, ampak druge neznane namene (Anti-tax fraud measures, 2008).

V verigi dobav vedno pride do nezakonitega uveljavljanja odbitka vstopnega DDV oziroma do nezakonitega zahtevka za vračilo DDV, ki ni bil plačan s strani »missing trader« družbe.

Z davčnim vrtiljakom povezana sistemska utaja DDV je tudi prikazovanje navidezne dobave blaga znotraj EU. Dobava blaga znotraj EU je namreč oproščena plačila DDV in če je le-ta navidezna, se s tem zavezanec nezakonito izogne plačila DDV za promet blaga, ki ga potem proda ponavadi po nižji ceni (brez DDV) na domačem tržišču, na črnem trgu oziroma prek »missing trader« družb v sferi legalnega poslovanja.

Na Sliki 1 je prikazana osnovna shema davčnega vrtiljaka. V praksi se pojavljajo različne variacije shem, v osnovi pa vse vsebujejo »missing trader« podjetje.

Slika 1: Poenostavljena shema davčnega vrtiljaka

Vir: Utaje na področju DDV, 2008.

Udeleženci davčnega vrtiljaka in potek:

- **Podjetje A:** dobavitelj, pri katerem se krog začne z resnično ali navidezno prodajo blaga podjetju B. Lahko gre le za navidezne pridobitve in odpreme ter dejansko potujejo le računi. Podjetje A pri tem ne plača davka, saj so dobave znotraj EU oproščene plačila davka, tako da mora kupec opraviti le samoobdavčitev.
- **Podjetje B:** neplačujoči gospodarski subjekt, ki se največkrat pojavlja kot pridobitelj blaga znotraj Skupnosti. Je družba registrirana kot davčni zavezanec, ki blago pridobi ali pa to

simulira ter nato blago proda naprej. Pri tem bi moral plačati DDV, a ga niti ne zavede niti ne plača. Naloga izginulega trgovca je le izstavljanje računov z obračunanim DDV, ki si ga kupec nato prizna kot vstopni DDV.

- Podjetje D: vez med manjkajočim trgovcem in končnim kupcem v verigi. Ta kupi blago od »missing traderja« ki ga nato proda naprej. Pri tem plača izstopni DDV in si odbija vstopni DDV. Tako imenovani »buffer« deluje skladno z zakonodajo, saj izkazuje obveznost oziroma presežek DDV. Ni pa nujno, da je podjetje D vedno vključeno v davčni vrtljak. Njegova naloga je namreč onemogočiti odkritje neposredne povezave med sodelujočimi v verigi tipa vrtljak, tako da je z njegovo vpeljavo utajo težje odkriti.
- Podjetje C: je končna vez v verigi tipa vrtljak, ki kupi blago in uveljavlja vstopni DDV, ki bi ga moralo plačati podjetje B. Podjetje C proda blago znotraj države ali pa nazaj podjetju A in tako se krog ponovno zavrti.

Na spletni strani DURS so objavljene splošne značilnosti »missing trader« družb, po katerih lahko posameznik prepozna tovrstna podjetja.

- Mednarodni obseg: trgovanje, ki poteka v najmanj dveh državah članicah EU. Sistem DDV omogoča dobave blaga znotraj EU obdavčene z nično stopnjo DDV. Utajevalec obračuna in odtuji DDV v nadaljnji prodaji in si s tem poveča lastni dobiček. Čim več je držav članic vključenih v verigo, težje je utajo odkriti.
- Organizirana utaja: pri organizaciji davčnega vrtljaka sodeluje več povezanih družb in fizičnih oseb, ki zelo dobro poznajo delovanje davčnega sistema ter ki si po opravljenem poslu dobiček razdelijo.
- Večje število udeležencev: v davčni vrtljak je vpleteno večje število vmesnih podjetij, katerih namen je onemogočiti odkritje podjetja, ki je izvršil utajo.
- Hitra menjava dobaviteljev in kupcev: organizatorji utaj hitro in redno menjajo dobavitelje in nadomeščajo manjkajoče trgovce z novimi podjetji, z namenom da ne bi bili odkriti.
- Neplačilo DDV: glavni namen tovrstne utaje je neplačilo DDV. Manjkajoči trgovec, svojim kupcem obračuna in pobere izstopni DDV, vendar ga ne odvede in ne plača. Blago ponavadi proda po nižji ceni, neplačan DDV pa je zanj marža, s katero si veča dobičke.
- Tok blaga: transakcije so le navidezne, brez blagovnega toka, potujejo le računi.
- Značaj ponovitve: blago gre večkrat skozi vrtljak, kar omogoča da si vpleteni z utajo povrnejo celotne stroške, ki so jih imeli.

- Gotovinska plačila: ponavadi gre za visoke znesek denarja, ki so pogosto plačani v gotovini ali pa je zahtevano celo predplačilo. Če ne gre za plačilo z gotovino, potem kupec nakaže denar na transakcijski račun, s katerega se denar nato dviguje z gotovinskimi dvigi.
- Zaposleni in poslovni prostori: običajno gre za novoustanovljena podjetja, ki nimajo zaposlenih, ne poslovnih prostorov. Pojavlja se le poštni nabiralnik, prostori se nahajajo na obrobjih mest ali pa sploh ne obstajajo. Edini kontakt je pa ponavadi oseba, ki je mlajša ter nima strokovnega znanja o poslu, prihaja z dna družbe ali je pa tuj državljan in je ponavadi skrit za tako imenovanim »slamnatim« direktorjem.
- Komunikacija: ponavadi je možna le prek mobilnega telefona, številke ni v telefonskem imeniku, komuniciranje poteka vedno z eno in isto osebo, ki se predstavi le po imenu. Tovrstna podjetja prav tako ne oglašujejo svoje dejavnosti in nimajo zgodovine.

Vsaka družba, ki začne poslovati z novim dobaviteljem, bi morala izvesti osnovne preveritve, kot so pridobitev kopije ustanovitve družbe iz sodnega registra, kopija odločbe o identifikacijski številki za DDV, veljavnost identifikacijske številke, pridobitev informacij o dosedanjem poslovanju družbe, vztrajati na osebnem kontaktu z odgovorno osebo, izvesti obisk poslovnih prostorov, preveriti obstoj stacionarne številke, itd. Ko že enkrat poslujejo z dobaviteljem, je priporočeno da se posebna pozornost nameni vodenju in spremljanju dokumentacije, kot so naročilnice, predračuni, dobavnice, prevzemnice, itd. (Utaje na področju DDV, 2008).

Če je odbitek DDV izveden z goljufijo, je zavrnitev vstopnega DDV s strani davčne uprave logična in zakonita. Vendar bi s tako odločitvijo trčili v problem zagotavljanja nevtralnosti sistema DDV, ki ga zagotavlja Šesta direktiva, kot evropski predpis, za katerega velja načelo primarnosti uporabe glede na domačo zakonodajo. Pravica do odbitka DDV je namreč bistven del sistema DDV in načeloma ne sme biti omejena in ima namen davčnega zavezanca v celoti razbremeniti bremena DDV, ki ga je dolžan ali ki ga je plačal v okviru vseh gospodarskih dejavnosti (Utaja na področju DDV, 2008).

Sama ideja davčnega vrtiljaka je doseganje hitrega dobička z neplačevanjem DDV z uporabo zakonodaje in specifičnih pravil pri trgovanju blaga znotraj Skupnosti ter s tem pridobiti konkurenčno prednost pred ostalimi podjetji v skupini, ker se lahko blago, ki je bilo vključeno v davčni vrtiljak prodaja naprej pod tržno ceno.

3 PRIMERI DAVČNIH UTAJ PRI TRGOVANJU Z AVTOMOBILI

Utajevalci davkov se ves čas prilagajajo različnim situacijam in poskušajo izkoristiti prednosti novega načina utajevanja davkov. Mehanizmi utajevanja se spreminjajo glede na različne faktorje, kot so sektor, vrste aktivnosti, pravni status ter lastnosti davčnih zavezancev.

Najbolj prizadete dejavnosti s sistemskimi davčnimi utajami (Davčne utaje v Sloveniji, 2008) so promet z nafto in naftnimi derivati, prodaja motornih vozil, promet z odpadnimi surovinami, gradbeništvo, tekstilna industrija, gostinstvo, itd. Poleg teh so še potencialno nevarne trgovina z mobilnimi telefoni, računalniki, alkoholom in tobačnimi izdelki.

Z vidika nastanka utaje DDV so tvegane vse dejavnosti, ki so tako imenovane intenzivne panoge, kjer je večja potreba po delovni sili, hitrih gotovinskih plačilih ter kjer se blago hitro obrača.

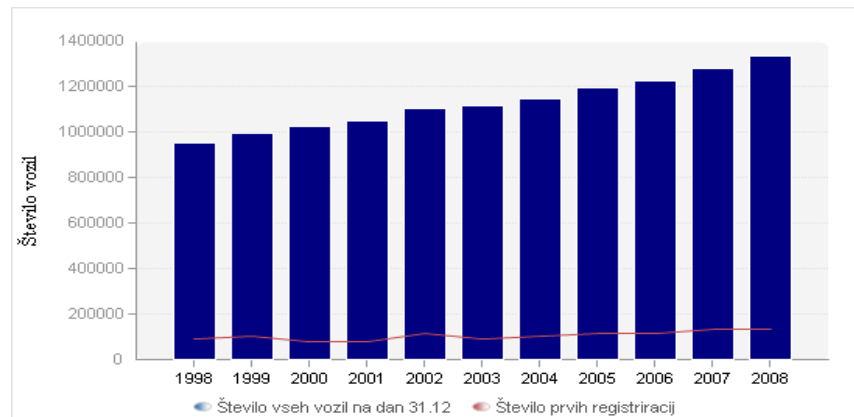
V diplomski nalogi se bom opredelila predvsem na avtomobilsko industrijo ter na davčne utaje vrste davčni vrtiljak, ki se pojavljajo na tem področju. Kot primer je dana sodba sodišča Evropske Skupnosti C146/05 Collège. Prav tako je omenjen tudi primer, ki se dogaja na slovenskih tleh, in sicer Avto Moto Černe, ki pa še ni končan, saj do končne sodbe še ni prišlo.

Prodaja vozil je ena izmed najbolj razširjenih dejavnosti v Evropi, prav tako pa je tudi ena izmed panog, ki je najbolj podvržena k davčnim utajam, posebej pa k utajevanju davka načina davčni vrtiljak. Razlike med stopnjami DDV in cenami ter relativno visoke investicije za kupce, so razlogi, da se spleta davčnim utajevalcem izumljati načrte utaje s ciljem menjanja kraja obdavčitve. V verigi preprodajalcev vozil sodelujejo fizične osebe, ki se pojavljajo kot kupci v tujini in tako omogočajo preprodajalcu – davčnemu zavezancu zatajitve pri pridobitvah vozil, kar je težko dokazljivo, ker na upravnih enotah ni sledljivosti za nazaj, po drugi strani pa tudi ni kontrolnih podatkov iz sistema VIES¹. Inšpekcijski pregledi preprodajalcev vozil so zahtevni in dolgotrajni, inšpekcijske službe pa so največ utaj našle ravno na področju trgovine z motornimi vozili, saj so določena nova vozila pred registracijo v Republiki Sloveniji navidezno dobavljena v drugo državo članico, pri čemer se zavezanec nezakonito izogne plačilu DDV in hkrati nezakonito zahteva vračilo plačanega davka na motorna vozila (Utaje na področju DDV, 2008).

Spodnja slika prikazuje število vozil v Sloveniji v obdobju od leta 1998 do 2008. Iz slike je razvidno, da je prodaja oziroma nakup vozil z leti rasel, kar nakazuje, da gre za dobro razvito in dobičkonosno panogo, ki je prav tako razširjena po celi Evropi.

¹ VIES (VAT Information Exchange System) je sistem za preverjanje identifikacijskih števil DDV zavezancev, registriranih v EU.

Slika 2: Število vozil konec leta in število prvih registracij, Slovenija, 1998-2008

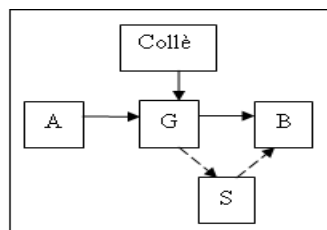
Vir: Statistična objava RS, 2009.

3.1 Primer EU: Sodba sodišča ES C-146/05, primer Collè²

Družba Collè je bila matična družba družbe z omejeno odgovornostjo nemškega prava (v nadaljevanju G), ki je prodajala vozila kot pooblaščen zastopnik delniške družbe A. Spomladi leta 1994 je družba G sklenila kupoprodajno pogodbo z belgijskim zastopnikom B, ki je na račun družbe G plačal dvajset razstavnih vozil. Ko je družba G prejela plačilo, je B prek svojega prevoznika s sedeža družbe odpeljal vozila.

Družba G je na podlagi pogodbe, ki jo je imela z družbo A, bila upravičena do provizije pri prodaji vozil le na domačem trgu. Pri prodaji vozil na tuje trge ji provizija ni pripadala. Zaradi tega je družba G najela družbo S kot posrednika pri prodaji vozil družbi B. Družba S je v zameno za provizijo brez pravega namena pridobitve blaga kupila in prodala razstavna vozila. Družba G je družbi S za ta navidezen nakup izdala račune, ki so vključevali DDV. Družba S je družbi G izdala bianko račune, ki so bili nato v imenu družbe S uporabljeni pri dobavi vozil družbi B. Družba S je v svojih davčnih obračunih glede DDV za mesece od julija do septembra 1994 zahtevala vračilo davka, ki ga je plačala kot vstopni davek in ki mu ga je zaračunala družba G.

Slika 3: Poenostavljena shema poteka poslovanja v primeru Collè

² Povzeto s strani Case-law: <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=sl>.

Družba F je po posebnem pregledu družbe S, ki ga je opravila oktobra 1994, zavrnila družbi S pravico, da od računov odbije DDV, plačan kot vstopni davek, ker je ugotovila, da je šlo za navidezno prodajo med družbo G in S, saj je družba S posredovala brez pravega namena pridobitve.

Ko je družba Collèe izvedela za ta pregled, je obvestila družbo S, da so postali računi za mesece od julija do septembra 1994 brezpredmetni in je novembra 1994 razveljavila ustrezne računovodske zapise ter pripadajoče prihodke vpisala pod postavko »oproščene dobave znotraj Skupnosti«, pri čemer je transakcijo prenesla v svoj začasen obračun DDV za november 1994. Družba F je zavrnila oprostitev za to dobavo, ker ustrezne zaznambe niso bile opravljene redno in neposredno po opravljeni transakciji.

Pritožba zoper navedeno odločbo o odmeri davka je bila zavrnjena, prav tako tudi tožba pri družbi F, zato je družba Collèe podala zahtevo za revizijo pri družbi R. V podporo svoji zahtevi je navedla obstoj računovodskih dokazov o kupoprodajni pogodbi, o prenosu prodajnega prihodka in o izjavi o prevzemu s strani družbe B, ki je bila kasneje dopolnjena z računi, ki jih je družbi B izdala družba G. Družba Collèe, ki je bila tudi sama prepričana, da ti poslovni dokumenti dokazujejo obstoj dobave znotraj Skupnosti, je zahtevala popravek navedene odločbe o odmeri davka na dodano vrednost, tako da bi bila za dobavo razstavnih vozil iz začetka leta 1994 oproščena plačila davka.

Predložitveno sodišče poudarja, da iz njegove sodne prakse, ki se nanaša na dokazne zahteve glede izvozne dobave v tretje države in ki se uporablja tudi v obravnavanem sporu, izhaja, da so dokumenti sestavni del knjigovodskega dokaza in da je v ta namen potrebne zaznambe potrebno vnašati redno in neposredno po opravljeni transakciji. Sodišče je ugotovilo, da v obravnavanem primeru zadnji pogoj ni izpolnjen ter postavilo vprašanje kako po pravu Skupnosti rešiti problem med obveznostjo o predložitvi dokaza o dobavi znotraj Skupnosti in med načelom sorazmernosti.

Pri reševanju spora sta se pojavila dva poglobljena vprašanja, in sicer ali sme davčni organ zavrnil oprostitev plačila davka za dobavo znotraj Skupnosti, če je dobava dejansko bila opravljena, vendar davčni zavezanec ni pravočasno predložil ustrezne računovodske dokaze, ter ali je odgovor prvega vprašanja odvisen od tega, ali je davčni zavezanec zavestno prikrival dobave znotraj EU.

Iz sodne prakse Sodišča ES izhaja, da ukrepi, ki jih države članice smejo sprejeti, da bi zagotovile pravilno izvajanje obdavčevanja, ne smejo biti strožji oziroma širši, kot je nujno potrebno za doseganje zastavljenih ciljev.

Sodišče ES je bilo mnenja, da je zahteva po pravočasnosti predložitve dokazil glede na namen prestroga oziroma nesorazmerna in da davka ni dovoljeno naložiti, če so izpolnjeni vsebinski pogoji za dobavo, oprostitev pa ne sme zavrnil zaradi neizpolnjevanja formalnosti. Od zavezanca

ni dovoljeno zahtevati, da dokumentacijo zagotovi takoj po opravljeni transakciji, če zakon ne določa, kakšen rok predstavlja »takoj«, saj je to v nasprotju z načelom pravne varnosti. Poleg tega je potrebno tudi zaradi okoliščin, do katerih pride po opravljeni dobavi v EU, in na katere davčni zavezanec nima vpliva, dopustiti možnost kasnejših popravkov.

Glede drugega vprašanja je Sodišče ES podalo odgovor, da ni odločilna dobra vera zavezanca, marveč je bistveno vprašanje, ali so bili s tem dejanjem ogroženi davčni prihodki države. V konkretnem primeru oprostitev ne pomeni izgube dohodkov za državo, saj ti po pravilih o DDV tako ali tako pripadajo drugi državi. Poleg tega namen navidezne transakcije ni bil izogibati se plačevanju davka, ampak temu, da bi zavezanec dobil provizijo. Če bi država ugotovila nasprotno, torej da je šlo za izogibanje plačevanja davka, bi zavezancu lahko naložila ustrezno kazen oziroma globo, ki mora biti sorazmerna glede na težo zlorabe.

Naloga nacionalnega sodišča je torej preveriti ali je bila zamuda pri predložitvi knjigovodskega dokaza taka, da bi lahko povzročila izgubo davčnih dohodkov ali ogrozila pobiranje DDV. Poleg tega je naloga nacionalnega sodišča preveriti, ali pri prikrivanju transakcije znotraj Skupnosti in zamude, ki je zaradi tega nastala pri popravku ustreznih knjigovodskih listin, ne gre za utajo davka na dodano vrednost. Iz ustaljene sodne prakse namreč izhaja, da se upravičenci ne morejo sklicevati na pravo Skupnosti v namen goljufije ali zlorabe. Prav tako uporabe prava Skupnosti ni mogoče razširiti tako, da bi zajemala transakcije, ki se izvedejo z namenom pridobiti ugodnosti, predvidene s pravom Skupnosti.

V postopku dejstva, da je bil z namenom pridobitve pogodbene provizije vključen posrednik, ni mogoče enačiti s transakcijo z namenom utaje niti z zlorabo določb Skupnosti, če se ugotovi, da ta transakcija ni bila opravljena z namenom pridobitve neupravičene davčne ugodnosti.

Iz ustaljene sodne prakse izhaja, da ukrepi, ki jih imajo države članice pravico sprejeti, da bi zagotovile pravilno odmero in pobiranje davka ter preprečile davčne utaje, ne smejo preseči tistega, kar je nujno potrebno za doseg te ciljev. Izbrani ukrepi se ne smejo uporabiti na način, ki bi ogrozil nevtralnost DDV, ki je temeljno načelo skupnega sistema DDV, vzpostavljenega s pravom Skupnosti.

Posledično v tem postopku načelo davčne nevtralnosti zahteva, da se oprostitev plačila DDV prizna, če so izpolnjene vsebinske zahteve, tudi če nekaterih postopkovnih zahtev davčni zavezanci niso izpolnili.

Odločitev sodišča se tako glasi, da samo dejstvo, da zavezanec ni zagotovil dokazil o opravljeni dobavi pravočasno, ne more vplivati na pravico do oprostitve transakcije. Dejstvo, da je prišlo do prekvalifikacije transakcije pa je pomembno le, če obstaja tveganje, da bi država zaradi tega izgubila davčne prihodke in če davčni zavezanec tega tveganja ne bi odpravil v celoti.

Že na samem primeru je videti, da je davčne utaje zelo težko odkriti, sploh pa davčne utaje tipa davčni vrtiljak. Očitno je, da gre za zelo kompleksne posle in da celo sodišče včasih nima odgovora na vse oziroma podaja sodbe na osnovi retoričnih vprašanj za nadaljnjo razpravo. Sodbe so napisane pomanjkljivo oziroma nejasno, kar le dokazuje, da je, kar se tiče davčnih utaj, mnogo stvari še neraziskanih.

3.2 Primer Slovenija: Avto Moto Černe³

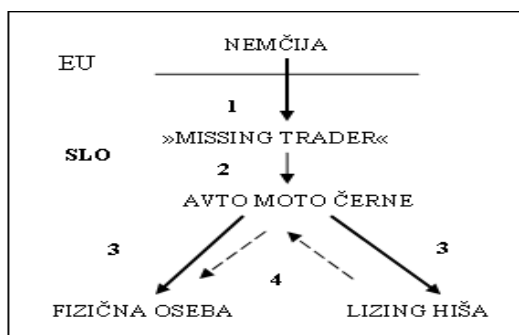
V Sloveniji imamo prav tako veliko število utaj na področju avtomobilske dejavnosti. Mnoge od njih sploh niso odkrite, saj se večina družb oziroma fizičnih oseb, odkar je Slovenija vstopila v EU, poslužuje goljufij vrste davčnega vrtiljaka, katere je zelo težko odkriti.

Trenutno najbolj odmevna novica na slovenskih tleh je Avto Moto Černe, trgovec vozil in lahkih motornih vozil v Trzinu, z glavnim direktorjem Borutom Černetom, ki je od lani v priporu in proti kateremu bo potekala sodba.

Spodnja slika 4 prikazuje poenostavljen potek posla v primeru Černe. Nepooblaščen trgovec Avto Moto Černe, z direktorjem Borutom Černetom, naj bi prek slamnatih družb (2) kupoval avtomobile v Nemčiji (1). Te naj bi nato prodajal fizičnim osebam in lizing hišam (3). Ukvarjal naj bi se tudi z oddajanjem vozil v poslovni najem (4). Vozila naj bi z lizingimi pogodbami kupil pri osmih lizingih hišah in zanje plačeval mesečne obroke lizinga. V podjetju jih je zabeležil v osnovna sredstva, saj naj bi jih uporabljal za opravljanje osnovne dejavnosti – prodajo oziroma oddajanje vozil v najem končnim uporabnikom. Le-tem je zaračunal trideset odstotkov varščine in še letni najem, skupaj torej dvanajst odstotkov vrednosti avtomobila. Uporabniki so za ta denar dobili na uporabo vozilo z zavarovanji s servisom vred ter plačevali mesečne obroke. Po letu dni naj bi varščino vozila dobili nazaj, a se to večinoma ni zgodilo. DURS je zaradi suma utaje davkov blokiral račune, a lizingne hiše, pri katerih je Černe najemal kratkoročne kredite za avtomobile in jih potem dajal v poslovni najem, zaradi blokade računov niso več prejemale denarja. Tako so postale lastnice avtomobilov ter zaplenile vozila končnim uporabnikom (Milač, 2008).

³ Borutu Černetu končna sodba še ni izrečena, zato se nobena trditev v diplomski nalogi ne smatra za resnično, temveč zgolj kot domneva.

Slika 4: Poenostavljena shema davčnega vrtiljaka v primeru Avto Moto Černe

Vozila je prodajal, v primerjavi z drugimi trgovci, po dosti nižjih cenah, s čimer je bil v prednosti pred ostalo konkurenco. Poudaril je tudi, da so vsi davki pri njegovih vozilih plačani in garancije veljavne. Nizke cene vozil pravi, da je dosegel zato, ker nima stroškov za izgradnjo salona, oglaševanje, servis in druge storitve. Kot nepooblaščenemu trgovcu mu ni treba zadostiti precej zahtevnim in dragim standardom, ki jih pooblaščenim mreži določa proizvajalec, torej mu tudi ni treba dosegati standardov kakovosti. Ostali pooblaščenim distributerji in trgovci vseh znamk so v slabšem položaju, saj morajo po predpisih proizvajalcev poskrbeti za kakovostne poprodajne storitve, mobilno garancijo, dela v garancijskih in zunajgarancijskih rokih ter z oglaševanjem graditi ugled določene znamke na trgu, kar pa seveda dviguje ceno vozilom. Proizvajalec pa jih pred konkurenco nepooblaščenim trgovcem ne more več uradno ščititi, saj so meje odprte, zakon o skupinskih izjemah pa kaznuje omejevanje konkurence (Milač, 2007).

Borut Černe kot zastopnik Avto Moto Černe naj bi pri lizingih hišah in bankah (iz virov medijev naj bi šlo za Abanko in NLB) sklenil pogodbe o kratkoročnem kreditu in finančnem lizingu, pri tem pa zagotavljal, da njegovo podjetje uspešno posluje in da bo obroke plačeval redno. Dogovora se seveda ni držal ter tako banke oškodoval za visoke zneske, saj je vozila prodal naprej, podjetjem pa ni odplačal lizinga do konca. Le-ta so nato zaplenila vsa vozila, ki so jim po pogodbi pripadla, končni kupci pa so ostali praznih rok.

Borut Simonič, direktor NLB leasinga d.o.o. (Perić, 2008) je v enem izmed intervjujev izjavil, da bodo kupcem pomagali na ta način, da jim bodo ponudili možnost prednostnega odkupa vozil po ocenjeni vrednosti, oprostili pa jih bodo stroškov lizinga in pologa ob morebitnem odkupu. Več kot polovica naj bi se jih odločila za odkup. Pologe, ki so jih položili pri Černetu pa bodo morali izterjati od njega.

Iz nedoločljivih virov naj bi izvedeli, da je Černe vozila uvažal prek dveh slamnatih podjetij, prek katerih je utajil davek na motorna vozila in davek na dodano vrednost. Pravnim in fizičnim osebam naj bi prodal 900 motornih vozil, za katera ni plačal davčnih obveznosti, pri prodaji vozil, uvoženih iz drugih držav EU. S tem naj bi pridobil 4,5 milijona evrov protipravne premoženjske koristi (Furlan-Rus, 2009).

Kljub vsemu nekateri zaposleni menijo, da Černe s tovrstnim poslovanjem ni imel slabih namenov oziroma ni šel namerno v goljufijo. K poslu naj bi pritegnil veliko prodajalcev pri pooblaščenih trgovcih. Ti naj bi za provizijo pošiljali stranke iz salonov k Černetu. Nekateri med njimi še danes terjajo za provizije. Po besedah Gorazda Blaznika (Milač, 2008) naj bi Boruta Černeta opozoril, da poslovanje na tak način ne bo uspelo in da bo prineslo izgubo. Posledično je tako poslovanje dejansko prineslo težave, saj kakor navaja Blaznik, so stranke vdrle na sedež podjetja Avto Moto Černe, pobrale inventar, razbile okna ter opustošile poslovne prostore.

Preiskovalno-analitski oddelek davčne uprave skupaj s kriminalisti se je lotil preiskave družbe Avto Moto Černe s klasičnimi prikritimi preiskovalnimi ukrepi. Opravili so enajst hišnih preiskav in zasegli veliko dokumentacije in računalniških programov. Zaradi kaznivih dejanj zatajitve finančnih obveznosti, hudodelskega združevanja in pranja denarja so ovadili šest fizičnih in štiri pravne osebe. S tem naj bi pretrgali eno največjih prodajnih verig za nova in rabljena vozila ter motorna kolesa v Sloveniji (Felc, 2009).

Po takrat veljavnem kazenskem zakoniku je za zatajitev finančnih obveznosti zagrožena kazen pet let zapora, za hudodelsko združevanje od šest mesecev do osem let zapora, za pranje denarja pa do osem let zapora. Borut Černe je od decembra leta 2008 v priporu zaradi skupno 29 kazenskih ovadb zaradi suma 4 kaznivih dejanj goljufije (STA, 2009).

Sam pravi, da naj za slabo poslovanje podjetja ne bi vedel, težave naj bi zaznal šele oktobra 2008, dva meseca pred njegovo aretacijo. Zagovarjal se je, da ni imel namena nikogar ogoljufati ter da o očitkih obtožbe ne more govoriti dokler ne pregleda vseh listin in dokumentacije (Furlan-Rus, 2009).

Na DURS so sporočili, da podatkov v zvezi z Borutom Černetom ne smejo podati ali komentirati, omenili pa so, da so utaje davkov zelo verjetne pri sivih uvoznikih, kot so nepooblašчени prodajalci vozil.

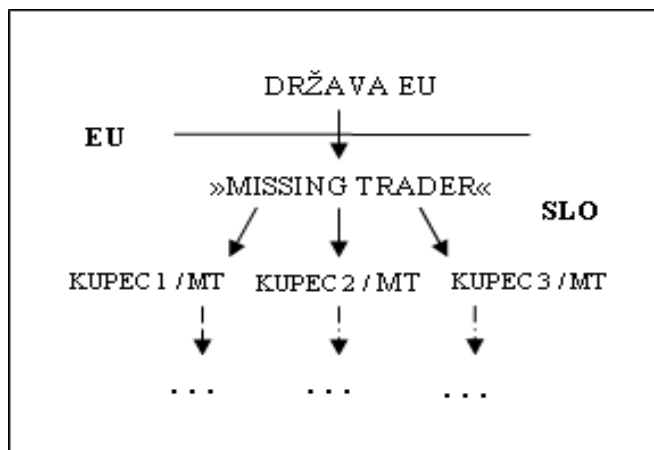
Davčna uprava Republike Slovenije je opisala tehnologijo ukrepanja proti utajam na sivem avtomobilskem trgu. Navedla je, da uporabljajo vse zakonske možnosti, da bi izterjali plačilo davka pri zavezancih, ki so davek utajili. V določenih primerih lahko davčni organ zavezancu, ki je davek utajil, omeji ali prepove razpolaganje z določenim premoženjem – tudi z motornimi vozili. Ta omejitev oziroma prepoved se vpiše v register neposestnih zastavnih pravic in zarubljenih premoženj pri AJPES. Praviloma gre za motorna vozila, ki še niso registrirana in dana v promet, tako da imajo končni kupci težave že pri registraciji vozila. Davčna uprava lahko omeji ali prepove razpolaganje z motornim vozilom končnemu kupcu le v primeru, da je omejitev oziroma prepoved razpolaganja z motornim vozilom vpisana v register pri AJPES. Torej, če omejitev ni vpisana v register pri AJPES, davčna uprava ne more omejiti ali prepovedati razpolaganja z motornim vozilom. To pomeni, da končni kupec v tem primeru ne odgovarja za neplačane davčne obveznosti zavezanca za davek (Utaje na področju DDV, 2008).

Uroš Novak, vodja preiskovalno-analitskega oddelka na Davčni upravi v Ljubljani opozarja, naj bodo kupci pozorni pri nakupu vozil od novonastalih prodajalcev. Prav tako naj preverijo ali je račun dejansko od podjetja, pri katerem so vozilo kupili, saj je račun drugega podjetja že prvi znak, da posel ne teče po legalni poti. Poleg tega naj ne plačujejo z gotovino temveč prek transakcijskega računa družbe. Če v ozadju nakupa in prodaje vozil ne poteka vse po predpisih, lahko lastniki ostanejo celo brez vozila, kot se je to zgodilo v razkrite primeru (Gregorič, 2008).

3.3 Primer DDV utaj pri rabljenih avtomobilih

Prodaja rabljenih vozil je ena izmed najbolj preplavljenih področij avtomobilskega trga z davčnimi utajami, saj pri preprodaji rabljenih vozil lahko sodeluje vsaka pravna ali fizična oseba. Zaradi večjega števila udeležencev ter težje izsledljivosti vozil je ponavadi davčne utaje DDV težje odkriti pri preprodaji rabljenih vozil kot pa pri prodaji novih vozil. Ena izmed najbolj pogostih oblik goljufije z rabljenimi vozili je po besedah policijskega predstavnika Drago Menegalija (Ozmeč, 2009, str. 4) prodaja vozil, zavarovanih proti prodaji, v državi, v kateri so registrirana. Pri prodaji se prenaredi prometno dovoljenje oziroma dokument, s katerim se potrjuje, da je vozilo odjavljeno iz prometa. Po registraciji vozila v Republiki Sloveniji prodajalec prijavi krajo vozila in zahteva zavarovalnino. V določenih primerih je kupec povezan s prodajalcem in služi samo kot posrednik za ureditev registracije v RS in nadaljnjo prodajo. V verigi lahko sodeluje tudi več »missing trader« podjetij, ki skrbijo, da tovrstne davčne utaje niso odkrite. Spodnja slika prikazuje poenostavljen primer utaje davka na dodano vrednost pri rabljenih vozilih.

Slika 5: Poenostavljena shema utaje davka pri rabljenih vozilih.

4 BOJ PROTI DAVČNIM UTAJAM

Davčna uprava se je lotila sistematično problematike tako imenovanih »missing traderjev«, vendar so ti davčni pregledi, predvsem zaradi razsežnosti tovrstnega poslovanja, postali preveč šablonski. Tako se večinoma vsi davčni inšpektorji vse bolj zanašajo na navodilo, da so vsi tisti, ki so poslovali z družbami, ki so opredeljene kot slamnate družbe, vedeli, da poslujejo z neplačujočim subjektom ter zaradi tega dejstva nimajo pravice do odbitka vstopnega DDV (Zalokar, 2009, str. 51). To pomeni, da se davčnemu zavezancu lahko dogodi, da se mu ne prizna odbitek DDV, do katerega ima pravico, izhajajočo iz njegovih listin, če je naročnik vedel oziroma bi bil moral vedeti, da z nakupom sodeluje v transakcijah, ki so del utaje (Simič, 2009, str. 5).

Zmanjšanje goljufij ter zlorab sistema DDV je cilj sprejete Lizbonske strategije, na podlagi katere naj bi gospodarstvo EU v kratkem postalo eno najkonkurenčnejših gospodarskih sistemov na svetu (COM, 2007). Utaje na področju DDV namreč izrazito močno vplivajo na zagotavljanje konkurenčnosti davčnih zavezancev, učinkovitost tržnih mehanizmov ter zmanjšujejo javnofinančne prejemke, na podlagi katerih se financirajo javnofinančni izdatki. Nenazadnje slamnate družbe otežujejo poslovanje rednim plačnikom DDV, saj so slednji prvi na udaru v primeru, ko davčni organ ugotovi nepravilnosti v verigi transakcij, v katero je nevede ali vede vključen davčni zavezanec. Samo dokazovanje nedolžnosti oziroma dejstva, da zavezanec ni vedel in ni mogel vedeti za prevaro pa je izredno težko in dolgotrajno.

Na podlagi sestanka je Komisija prvega decembra 2008 objavila predlog sprememb in dopolnitev Direktive 2006/112/EEC. Predlog sprememb in dopolnitev omenjene direktive se nanaša predvsem na dva tipa transakcij, kjer je bilo ugotovljenih največ davčnih utaj v zvezi z DDV; in sicer na področju oprostite uvoza blaga v Skupnost ter vzpostavitve ukrepa solidarne odgovornosti (Lukač, 2009, str. 1).

Trenutno stanje oprostite obračuna DDV pri uvozu je takšno, da Direktiva omogoča oprostitev plačila DDV pri uvozu blaga v Skupnost na ozemlju države članice, v kolikor uvozu sledi takojšnja dobava blaga v drugo državo članico. Predlagana sprememba zahteva, da se mora vsak uvoznik iz druge države članice ali iz tretjih držav identificirati za namene DDV v državi članici, kjer bo opravil uvoz ali pa bi moral imenovati davčnega zastopnika. V Sloveniji je takšna oprostitev začasnega uvoza blaga možna z ustrezno prevozno listino, iz katere mora biti nedvoumno razvidno, da je namembni kraj druga država članica.

Kar se tiče solidarne odgovornosti, je trenutno stanje takšno, da države članice lahko določijo, da je namesto osebe, ki je dolžna plačati davek, druga oseba solidarno odgovorna za plačilo DDV. Predlagana sprememba je bila, naj bi bil dobavitelj iz druge države članice solidarno odgovoren za plačilo DDV v primeru pridobitve blaga znotraj Skupnosti, v kolikor dobavitelj ne bi ustrezno poročal dobave blaga v rekapitulacijskem poročilu oziroma ne bi poročal pridobitve blaga v obračunu DDV.

Glavni cilj predlaganih sprememb Direktive je razjasniti in natančno določiti pogoje, pod katerimi bo še naprej možno uveljavljati oprostitev obračuna DDV ob uvozu blaga v Skupnost, ki je kot takšna trenutno predmet davčnih utaj ter omogočiti davčnim organom uporabo ustreznih orodij, s katerimi bodo lahko od nerezidentov izterjali DDV v primerih, ko nepravilno poročanje vodi k davčnim utajam.

V skladu s priporočili Komisije ES je Slovenija sprejela nekaj ukrepov za učinkovitejši nadzor DDV in s tem za zavarovanje javnega interesa v smislu preprečevanja utaj DDV z zlorabami identifikacijskih številok za namene DDV ter omejitev pri bančni tajnosti (Kovačič, 2009, str. 4). Na podlagi dosedanjih izkušenj je izbrala ukrepe, ki veljajo za najučinkovitejše – tako imenovani preventivni ukrepi nadzora, ki se izvajajo pri registraciji oziroma dodeljevanju ID številok (Combating tax fraud, 2006). Da bi dosegli navedene cilje, je davčna uprava že začela izvajati tudi postopke prenehanja identifikacije za namene DDV po uradni dolžnosti, kadar se v postopkih davčnega nadzora odkrije, da je neki davčni zavezanec za DDV dejansko izginuli trgovec. Prenehanje identifikacije za namene DDV po uradni dolžnosti pomeni, da je zavezancu izdana odločba o prenehanju veljavnosti ID številke za namene DDV, hkrati pa ni izveden izbris iz primarnih registrov (Utaje na področju DDV, 2008).

Vsekakor pa davčna uprava ne bi rada prizadela davčne zavezance, ki so oziroma so bili nevede vključeni v verigo transakcij, ki so povezane z goljufijo DDV. Davčna uprava mora v postopkih davčnega inšpekcijskega nadzora, kjer je oziroma bo ugotovljeno poslovanje z »missing trader« podjetji storiti vse za povrnitev neplačanih davčnih obveznosti. V tem smislu bo v teh postopkih poskušala dosledno uveljaviti stališče Sodišča Evropskih skupnosti, da je odbitek vstopnega DDV na podlagi goljufije nezakonit, če je prejemnik računa vedel oziroma bi na podlagi objektivnih okoliščin moral vedeti, da sodeluje v transakciji, ki je del utaje DDV (Vilčnik, 2009, str. 42).

Davčna uprava ima v določenih primerih tudi možnost, da z začasnim sklepom zavezancu za davek omeji ali prepove razpolaganje z določenim premoženjem, kar se je zgodilo v primeru Avto Moto Černe. Začasni sklep za zavarovanje davčni organ pošlje pristojnim organom, da po uradni dolžnosti v ustrezni register vpišejo zaznambo v sklepu vsebovane prepovedi.

Davčna uprava bo torej v postopkih pri davčnih zavezancih, pri katerih je bil uveljavljen vstopni DDV na podlagi goljufije na podlagi prej navedene sodbe sodišča ES zavrnila pravico do odbitka vstopnega DDV, ob pogoju, če bodo pri davčnem zavezancu ugotovljeni sledeči dokazi oziroma okoliščine, da je davčni zavezanec vedel, da je določena transakcija povezana z goljufijo ali da je zavezanec namenoma prezrl dejstva, ki dokazujejo, da so transakcije povezane z utajo ali da pri transakciji obstajajo okoliščine, ki bi razumnemu zavezancu govorile, da so določene transakcije povezane z goljufijo in da zavezanec v tem primeru ni izvedel nobenih poizvedb oziroma da so bile poizvedbe izvedene, vendar se je davčni zavezanec zadovoljil z odgovori, ki ne bi zadovoljili razumnega davčnega zavezanca.

SKLEP

V čedalje bolj mobiliziranem svetu ter vse večji globalizaciji se poslovanje podjetij širi na mednarodni nivo in se ne odvija le na domačem trgu. Odkar je Slovenija vstopila v EU, so se tudi zanjo meje podrle, saj je med državami članicami ES pretok blaga, storitev ter delovne sile prost. To pomeni, da so vse dobave in nabave, v skladu s šesto direktivo, oproščene plačila davka na dodano vrednost. Mednarodno poslovanje prinaša mnogo pozitivnih učinkov, kot so na primer rast podjetja, širjenje poslovanja, večanje dobička, itd. Tovrstno poslovanje pa ima tudi negativne posledice, kot so razne goljufije, kraja in seveda tudi davčne utaje. Poznamo več vrst utajevanja davkov, med najbolj znanimi in razširjenimi je pa davčni vrtiljak.

Davčni vrtiljak je model davčne utaje, v katerega je ponavadi vpletenih več podjetij iz različnih držav članic EU. Glavno podjetje med njimi je slamnato podjetje oziroma tako imenovani »missing trader«. To je podjetje, ki zaračunava navidezne dobave blaga in storitev vključno z davkom na dodano vrednost, sam pa dolgovanega DDV ne plača. Tako podjetje posluje le kratek čas in se izbriše iz registra v katerega se je vpisalo na začetku opravljanja dejavnosti. Osnovni namen poslovanja slamnatega podjetja je, da kupcem omogoči uveljavitev pravice do odbitka DDV, ki ga samo ni plačalo in ga še vedno dolguje. Slamnato podjetje je praviloma registriran gospodarski subjekt, ki je identificiran za namene DDV z veljavno identifikacijsko številko ter odprtim transakcijskim računom. Posluje brez zaposlenih, brez premoženja ali nepremičnega premoženja, običajno je znan le poštni predal.

Kot primer davčne utaje sem opisala eno izmed sodb ES, in sicer sodbo C-146/05 ter primer, ki se je odvijal na slovenskih tleh, katerega sodba še ni znana. V primeru Collèe so podjetja opravljala navidezne dobave ter nepravilno knjižila dogodke v svoje poslovne knjige. Po pregledu poslovanja podjetij s strani posebne finančne družbe, so navidezni posli bili odkriti, podjetjem pa posledično zavrnjena pravica do odbitka vstopnega DDV ter popravek vknjižb pod oproščeno dobavo. Zadeva je prišla na sodišče, kjer je sklep sodišča bil, da če družba ni zagotovila dokazil o oproščeni dobavi pravočasno, ne more vplivati na pravico do oprostitve transakcije ter odbitka vstopnega DDV. V slovenskem primeru Černe, naj bi prav tako šlo za poslovanje podjetja Avto Moto Černe s slamnatimi podjetji, ki so utajevala davek. Poleg tega naj bi podjetje še opeharilo končne kupce z lizing prodajo oziroma oddajo vozil v najem, ki niso bila do konca odplačana s strani Černeta. Ker je sojenje v teku, končna sodba še ni znana.

Davčne uprave vseh držav se bojujejo proti davčnim utajam z raznimi ukrepi, čeprav jih glede na razširjenost in prepletenost poslovanja v mnoge države EU, dokončno vseh nikoli ne bo možno odkriti. Pomembno je predvsem, da se davčni zavezanci zavedajo, da je plačevanje davka nujno potrebno za državni proračun, saj le tako lahko država preprečuje nelojalno konkurenco ter skrbi za razvoj in rast gospodarstva.

LITERATURA IN VIRI

1. *Anti-tax fraud measures.* (2008). Najdeno 6. maja 2009 na spletnem naslovu http://europa.eu/legislation_summaries/taxation/131046_en.htm.
2. Bernik, D. (2008). Kaj so davčni vrtiljaki in kaj ne? *Davčno-finančna praksa*, 9 (3), 20.
3. Bohorič, M. (2006). *Davki v podjetju*. Ljubljana: Inštitut za javne finance.
4. *Case-law.* (1997). Opravilna številka C-146/05. Najdeno 16. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=sl>.
5. *COM [Communication from the commission to the council].* (2007). VAT anti-fraud strategy. Najdeno 3. junija 2009 na spletnem naslovu [http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/COM\(2007\)758_en.pdf](http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/COM(2007)758_en.pdf).
6. *Combating tax fraud.* (2006). Najdeno 4. junija 2009 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/vat/control_anti-fraud/reports/index_en.htm.
7. Čokelc, S. (2007a, 28. oktober). Davčne utaje. *Revidicom*. Najdeno 4. aprila 2009 na spletnem naslovu http://www.revidicom.si/index.php?option=com_remository&Itemid=38&func=select&id=1.
8. Čokelc, S. (2007b, 28. oktober). Davčna morala. *Revidicom*. Najdeno 4. aprila 2009 na spletnem naslovu http://www.revidicom.si/index.php?option=com_remository&Itemid=38&func=select&id=1.
9. Čokelc, S. & Franc, B. (2007c, 28. oktober). Metode davčnih utaj. *Revidicom*. Najdeno 4. aprila 2009 na spletnem naslovu http://www.revidicom.si/index.php?option=com_remository&Itemid=38&func=select&id=1.
10. Davčne utaje v Sloveniji – avtomobili, 1. del (www.vest.si). Najdeno 23. marca 2009 na spletnem naslovu <http://www.youtube.com/watch?v=f1D4KDLIRHo>.
11. Felc, M. (2009, 8. maj). Dacarji in policisti vrgli goljufe z davčnega vrtiljaka. *Delo*. Najdeno 16. maja 2009 na spletnem naslovu <http://www.delo.si/clanek/80461>.
12. Furlan-Rus, M. (2009, 20. maj). Pretkani goljuf z avti na zatožni klopi. *Dnevnik*. Najdeno 15. junija 2009 na spletnem naslovu <http://www.dnevnik.si/novice/kronika/1042268010>.
13. Gregorič, M. (2008, 22. avgust). Davčne utaje ob uvozu avtomobilov: Trgovci izkoriščajo davčne luknje. *Dnevnik*. Najdeno 16. maja 2009 na spletnem naslovu http://www.dnevnik.si/novice/aktualne_zgodbe/342317.

14. Kovačič, M. (2009). Novosti pri upravnem sodelovanju in vzajemni pomoči. *Denar*, 19 (4), 4.
15. Krnc, G. (1996). *Utaja davkov v Sloveniji*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
16. Lukač, S. (2009). Vpliv utaj DDV na spremembe evropske zakonodaje. *DDV v poslovni praksi*, (2), 1.
17. Milač, M. (2007, 15. marec). Sivi uvoz avtomobilov bo udaril pooblaščenega trgovca. *Finance*. Najdeno 15. junija 2009 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/177362>.
18. Milač, M. (2008, 5. december). Kako naj bi goljufal Borut Černe. *Finance*. Najdeno 15. junija 2009 na spletnem naslovu http://www.finance.si/231821/Kako_naj_bi_goljufal_Borut_%C8erne.
19. Ozmec, S. (2009, 8. julij). Nasankajo vas z rabljenim avtom. *Novice*, str. 4.
20. Perić, T. (2008, 10. december). Cesar udaril po mizi in zahteval svoje. *Nedeljski*. Najdeno 13. junija 2009 na spletnem naslovu http://www.dnevnik.si/nedeljski_dnevnik/tema_tedna/1042228424.
21. Prezelj, T. (2009). Vsebina pravice do odbitka vstopnega DDV. *Denar*, 19 (4), 7.
22. Samuelson, P. (2002). *Ekonomija*. Zagreb: Mate.
23. Sandmo, A. (2005, 1. december). The theory of tax evasion: A retrospective view. *National Tax Journal*. Najdeno 29. marca 2009 na spletnem naslovu http://goliath.ecnext.com/coms2/gi_0199-5259387/The-theory-of-tax-evasion.html.
24. Simič, I. (2009). Vedel ali mogel vedeti. *Denar*, 19 (4), 5.
25. STA [Slovenska tiskovna agencija]. (2009, 7. maj). Černe s partnerji menda utajil za 4,5 milijona evrov davkov. *Moj evro*. Najdeno 29. maja 2009 na spletnem naslovu <http://www.mojevro.si/246211>.
26. Stanovnik, T. (2008). *Javne finance*. (4. izd.). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
27. *Utaje na področju DDV*. (2008). Najdeno 17. maja 2009 na spletnem naslovu http://www.durs.gov.si/si/novice/poslovanje_z_neplacujocimi_gospodarskimi_subjekti_in_odgovornost_gospodarskih_subjektov_za_placilo_utajenih_davcnih_obveznosti/.
28. Vilčnik, V. (2009). »Slamnati« gospodarski subjekti škodijo posamezniku in državi. *Obrtnik*, 38 (6), str. 42.

29. *Zakon o davku na dodano vrednost*. (2006). Uradni list RS (št. 117/2006, 16. november 2006).
30. Zalokar, N. & Prusnik, M. (2009). DDV – Nekaj opozoril povezanih z odgovornostjo pri utaji davčnih obveznosti dobaviteljev. *IKS* (5), str. 51.